ISSN 2299-6044

RZESZOWSKIE
STUDIA SOCJOLOGICZNE 17/2024

Piotr Bylinowski
Uniwersytet Rzeszowski

MEDIA JAKO KONSTYTUTYWNY ELEMENT WSPÓŁCZESNYCH SPOŁECZEŃSTW

Wprowadzenie

We współczesności określanej mianem ery informacji internet stał się nieodłącznym elementem życia większości młodych ludzi, rewolucjonizując sposób, w jaki społeczeństwo pozyskuje, przetwarza i udostępnia informacje. Współczesne społeczeństwa są nieodłącznie związane z mediami masowymi, które pełnią kluczową rolę jako główne źródło informacji i narzędzie komunikacji. Media stanowią element konstytutywny dzisiejszych społeczeństw, kształtując przekonania, poglądy i zachowania społeczne. W tym kontekście internet odgrywa coraz ważniejszą rolę, stając się głównym medium informacyjnym, które znacząco wpływa na opinię i percepcję rzeczywistości przez coraz szersze kręgi społeczne.

Zmiany te skłaniają do przeanalizowania roli internetu jako współcześnie głównego medium informacyjnego. Internet oferuje użytkownikom dostęp do nieograniczonej niemal ilości informacji z różnych źródeł, umożliwiając im pogłębienie umiejętności praktycznych oraz wiedzy na różne tematy, a także poszerzanie horyzontów w zakresie kultury czy nauki. Dostarcza także zróżnicowanych form rozrywki i pozwala na budowanie quasi-wspólnot, a wraz z rozwojem technologii cyfrowych przekształcił się w niezwykle wszechstronne medium informacyjne.

W XXI w. internet stał się nie tylko narzędziem do poszukiwania wiedzy, ale również platformą, na której wszelkie osoby mogą dzielić się swoimi opiniami, doświadczeniami i refleksjami. Portale społecznościowe stanowią miejsca, w których zwłaszcza młodzi ludzie spędzają dużą część swojego życia. Rzeczywiste

życie przenika się z egzystowaniem w internecie, ogarniając swoim zasięgiem wiele obszarów funkcjonowania człowieka, od pracy, nauki, aż po rozrywkę czy życie społeczne.

Społeczne znaczenie i główne funkcje mediów masowych

Pojawienie się mediów masowych, książek, prasy, radia, kina i telewizji spowodowało trudne do przecenienia i stale postępujące zmiany dotyczące funkcjonowania społeczeństwa, a także reorganizację życia człowieka. Internet jako współcześnie najbardziej wpływowe medium spotęgował jeszcze bardziej tę zmianę i dosłownie zrewolucjonizował świat[1]. Przekazy niezliczonych mediów masowych są codziennie konsumowane przez rzeszę ludzi, gdyż działają regularnie, zapewniają rozrywkę i są dostępne w każdym miejscu i czasie. Przez wzgląd na tę systematyczność, zasięg oraz powtarzalność media masowe stały się konstytutywnym elementem nowoczesnego społeczeństwa[2]. Denis McQuail wskazuje na istotną rolę mediów masowych poprzez przedstawienie następujących ich ról:

- „media masowe stały się jednym z najważniejszych instrumentów władzy społecznej, są narzędziem kontroli i zarządzania społecznego, mobilizacji i pobudzenia innowacyjności; media są głównym środkiem transmisji i źródłem informacji niezbędnej do funkcjonowania instytucji publicznych; mogą być substytutem siły fizycznej lub zachęt materialnych,
- media masowe są publicznym forum (areną), na którym sprawy życia politycznego są prezentowane i rozważane, zarówno w skali narodowej, jak i międzynarodowej. Prowadzenie wszelkiej, demokratycznej czy niedemokratycznej polityki, w skali narodowej i międzynarodowej, coraz bardziej zależy od mediów i nie ma dziedziny życia publicznego, gdzie ich wpływ nie byłby odczuwalny i stale rosnący,
- media masowe są kluczem do sławy i zdobycia pozycji osoby powszechnie znanej, jak również do skutecznego działania w sferze publicznej,
- środki masowe stały się dominującym źródłem obrazów i definicji rzeczywistości społecznej; to one tworzą, gromadzą i publicznie przedstawiają wartości kulturowe i społeczne,
- środki masowe są źródłem publicznego systemu znaczeń, który dostarcza kryteriów i miar osądzania, co jest normalne, a co odbiega od oficjalnego oraz

[1] A. Kozłowska, *Wpływ mediów na życie społeczne* [w:] *Wybrane problemy współczesnego świata w refleksji socjologicznej*, red. E. Firlit, J. Gładys-Jakóbik, Warszawa 2016, s. 195.

[2] T. Goban-Klas, *Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu*, Warszawa 2008, s. 13.

publicznie uznanego standardu normalnego zachowania i opinii, tak w wymiarze społecznym, jak i normatywnym,
– korzystanie z mediów jest najpowszechniejszą formą spędzania czasu wolnego oraz środkiem rozrywki”[3].

Środki masowe w obliczu ich wpływu na społeczeństwo stały się bardzo ważnym sektorem życia zbiorowego, a także nowym rodzajem działalności gospodarczej. Powstała cała branża show-biznesu, która w pewnym stopniu uzależniła od siebie inne gałęzie przemysłu oraz instytucje społeczne[4].

Współcześnie coraz większe znaczenie zyskują nowe media, zwłaszcza internet, choć nie można powiedzieć, że rola mediów tradycyjnych jest zupełnie zmarginalizowana. W związku z tym zmienił się sposób przyjmowania treści informacyjnych oraz sposób funkcjonowania społeczeństwa. Marshall McLuhan stwierdził, że „Kształtujemy swoje narzędzia, a wkrótce nasze narzędzia będą kształtować nas”[5]. Wobec tego można skonstatować, że tak jak ludzie tworzą media, tak i w konsekwencji media kształtują człowieka i całe społeczeństwo[6]. Stare media masowe tworzyły biernego odbiorcę, natomiast współcześnie poprzez zmiany wzorów użytkowania mediów odbiorcy wybierają to, na co mają ochotę, w wyniku czego tworzą się indywidualne oferty medialne[7].

Społeczne znaczenie mediów masowych jest współcześnie tak kolosalne, że oddziałuje niemal na wszystkie sfery życia człowieka. Anna Kozłowska wymienia kilka najbardziej kluczowych takich obszarów, spośród których można wymienić m.in. rolę mediów w postrzeganiu czasu[8]. Dzięki środkom masowego przekazu człowiek jest w stanie otrzymywać wiele informacji o wydarzeniach dziejących się w tym samym czasie, lecz w całkowicie innych częściach świata. Za ich pośrednictwem wszystkie wydarzenia z dowolnego miejsca wydają się odbywać jednocześnie, co jest całkowicie odmiennym doświadczeniem w porównaniu z okresem sprzed mass mediów, kiedy to doświadczenie wydarzeń wiązało się z konkretnym czasem i miejscem[9]. Wraz z rozwojem mediów masowych zmienia się także to, jak człowiek postrzega przestrzeń i rzeczywistość. Telewizja, a tym

---

[3] D. McQuail, *Mass Communication Theory. An Introduction*, Sage, London 1994, cyt. za: T. Goban-Klas, *Media i komunikowanie…*, s. 13–14.

[4] T. Goban-Klas, *op. cit.*, s. 14.

[5] M. McLuhan, *Zrozumieć media. Przedłużenie człowieka*, Warszawa 2004, s. 17, cyt. za: A. Kozłowska, *Wpływ mediów na życie społeczne*…, s. 196.

[6] *Ibidem.*

[7] R. Guzowski, *Konwergencja mediów jako naturalne „przejście do przyszłości”* [w:] *Rola informatyki w naukach ekonomicznych i społecznych. Innowacje i implikacje interdyscyplinarne*, red. Z.E. Zieliński, Kielce 2012, s. 70.

[8] A. Kozłowska, *Wpływ mediów na życie społeczne…*, s. 197.

[9] *Ibidem.*

bardziej internet, spowodowały, że „świat jest na wyciągnięcie dłoni”[10]. Człowiek korzystający z tych mediów jest w stanie doświadczać wydarzeń z całego świata nie poprzez opis lub fotografię, lecz przez ruchomy obraz emitowany na żywo, który daje doświadczenie przeniesienia się odbiorcy do innego miejsca.

Współcześnie mass media umożliwiają ludziom zdobywanie wiedzy spoza swojego bezpośredniego zasięgu doświadczania, co ma wpływ również na to, jak kształtują się wyobrażenia o rzeczywistości[11]. Odbiorca poprzez przyjmowanie informacji z różnych źródeł jest w stanie stać się bardziej obiektywny w związku z możliwością otrzymywania informacji z różnych opcji opiniotwórczych (jeśli z takich korzysta). Jednakże może też wystąpić sytuacja zupełnie odmienna, nazywana zjawiskiem bańki informacyjnej (*filter buble*), którym to pojęciem określa się posiadanie ograniczonego dostępu do zróżnicowanych informacji w związku z własnym wyborem określonej stacji lub jednego portalu informacyjnego, skąd czerpie się wiedzę o świecie. Zjawisko to może powstać również dzięki działaniu algorytmów zarządzających strumieniem spersonalizowanych informacji na przykład w mediach społecznościowych, które wyświetlają odbiorcy informacje odpowiadające jego światopoglądowi[12].

Media masowe są także w stanie budować nastrój społeczny, budzić obawy wśród odbiorców, na przykład poprzez odpowiednie przedstawienie wydarzeń i określoną narrację. Wśród negatywnego wpływu mass mediów na społeczności można także wymienić ich dezintegrujący charakter. W związku z komercjalizacją media mogą przedstawiać fałszywy obraz rzeczywistości oraz nastawiać odbiorców na konsumpcję, korzystając z reklam, które stosują różne metody oddziaływania na widza[13].

Za sprawą telefonii czy internetu media te mają także istotny wpływ na proces tworzenia i podtrzymywania kontaktów społecznych. Współcześnie interakcje społeczne często zachodzą w inny sposób niż w kontakcie bezpośrednim, ponieważ ludzie są w stanie komunikować się bez potrzeby fizycznej obecności i na bardzo dalekie odległości, bez czasu oczekiwania na dotarcie informacji[14].

Chcąc określić społeczne znaczenie mediów masowych, należałoby także przedstawić funkcje, jakie spełniają, jednakże z biegiem czasu funkcje te, a przy tym znaczenie mediów, zmieniały się, dlatego trudne jest ich jednoznaczne

[10] *Ibidem,* s. 199.

[11] *Ibidem*.

[12] M. Popiołek, K. Sroka, *Bańka filtrująca i świadomość mechanizmów jej funkcjonowania wśród młodzieży – wyniki badania przeprowadzonego wśród gimnazjalistów*, „Zarządzanie Mediami” 2019, nr 7(3), s. 161.

[13] G. Łęcicki, *Integracyjna oraz dezintegrująca funkcja mediów w społeczeństwie informacyjnym*, „Kultura – Media – Teologia” 2011, nr 4, s. 50.

[14] A. Kozłowska, *Wpływ mediów na życie społeczne*…, s. 201.

zdefiniowanie[15]. Zanim jednak określone zostaną funkcje mediów masowych, warto jest określić samo ich pojęcie. Badacze definiują te funkcje m.in. jako:
- „całokształt działania;
- kierunek działania;
- rezultat (lub sposób) działania"[16].

Próbując usystematyzować podstawowe kategorie, które stosuje się w analizie i opisie funkcjonowania mass mediów, pożądane jest także przybliżenie znaczenia takich terminów, jak: rola, funkcja i zadania. Zbigniew Oniszczuk sugeruje, by przyjąć, że „rola mediów to ich ogólny wkład w funkcjonowanie danego społeczeństwa, natomiast funkcje mediów to rezultaty stosowanych sposobów działania, z kolei zadania mediów należy rozumieć jako planowane działania wynikające z przyjętego celu (celów)"[17].

Współcześnie środki masowego przekazu stanowią kluczowy element rzeczywistości społecznej, ponieważ dotyczą szerokiego spektrum życia i zainteresowań odbiorcy oraz mają znaczący wpływ na życie społeczne. Funkcje, jakie spełniają, w dużej mierze są warunkowane poprzez kompetencje komunikacyjne odbiorcy, warunki odbioru oraz jego sytuację społeczną, dlatego niczym dziwnym nie wydaje się pokaźna rozbieżność funkcji przez nie pełnionych[18]. W takim wypadku należy przede wszystkim stworzyć kategorię funkcji mass mediów w odniesieniu do nadawcy i przekazu u odbiorcy, w rezultacie czego będzie można wyróżnić ich kilka rodzajów:
- funkcje zamierzone – są to pożądane efekty działania mass mediów, które z góry nadawca chce osiągnąć i wokół nich organizuje swoją działalność nadawczą;
- funkcje nadane – są to takie dobory formy, treści i sposoby ekspozycji przekazu, które mają na celu zmaksymalizowanie efektywności podczas realizacji postawionych zadań;
- funkcje pełnione – są to rzeczywiste wpływy przekazu na odbiorcę, które powodują efekty odpowiadające lub nieodpowiadające oczekiwaniom nadawcy[19].

W przekazie medialnym nie każda funkcja jest zamierzona i uświadomiona, dlatego warto dodać jeszcze podział na funkcje jawne, czyli takie, które są zamierzone i uświadomione, oraz funkcje ukryte – to znaczy niezamierzone i nieuświadomione[20].

---

[15] A. Kozłowska, *Oddziaływanie mass mediów*, Warszawa 2006, s. 67.

[16] *Ibidem*.

[17] Z. Oniszczuk, *Pojęcie funkcji w badaniach nad społecznym oddziaływaniem prasy*, Kraków 1988, cyt. za: M. Mrozowski, *Media masowe. Władza, rozrywka i biznes*, Warszawa 2001, s. 110.

[18] M. Mrozowski, *op. cit.*, s. 112.

[19] A. Kozłowska, *Oddziaływanie mass mediów…*, s. 68.

[20] *Ibidem*, s. 69.

Przechodząc do głównych zadań, jakie spełniają media masowe, trzeba zacząć od podejścia Harolda Lasswella, który już w 1948 r. określił trzy podstawowe działania mediów w tym kontekście, czyli: „nadzorowanie otoczenia, korelowanie reakcji grup w ramach społeczeństwa na jego otoczenie oraz transmisja dziedzictwa kulturowego”[21]. Kolejni badacze rozbudowali tę listę, zaś najbardziej uniwersalny i najlepiej znany zbiór funkcji mass mediów przedstawił Denis McQuail. Do katalogu tego należą jego zdaniem przede wszystkim:

- funkcja informacyjna – odpowiadająca na potrzebę informacyjną człowieka, zajmuje się dostarczaniem informacji o sytuacji w społeczeństwie i wydarzeniach ze świata, przedstawia formę polityczną oraz stosunki władzy, a także ma element edukacyjny, wspomagając postęp, adaptacje oraz innowacje;
- funkcja korelacyjna – związana z przystosowaniem człowieka do życia w społeczeństwie poprzez socjalizację, wspomaga zrozumieć znaczenie informacji i wydarzeń poprzez wyjaśnianie, komentowanie oraz interpretacje, poprzez aprobatę ugruntowuje autorytety oraz normy społeczne, hamuje konflikty i spory poprzez budowanie konsensusu, koordynuje działania społeczeństwa oraz ustala hierarchie ważności problemów, wydarzeń, instytucji lub osób;
- funkcja ciągłości – odpowiadająca na potrzebę przynależności człowieka do społeczeństwa, objawia się poprzez przekazywanie dominującej kultury, tworzenie poczucia tożsamości, uznawanie subkultur oraz zmian kulturowych;
- funkcja rozrywkowa – odpowiadająca na potrzebę zabawy, odpoczynku oraz relaksu poprzez danie możliwości oderwania się od codziennych obowiązków, także rozładowuje napięcie w społeczeństwie;
- funkcja mobilizacyjna – związana ze spełnianiem określonych celów społecznych w sferze wojny, pracy, polityki, rozwoju gospodarczego, realizowana poprzez kampanię reklamową mającą na celu przekonanie społeczeństwa do określonego działania[22].

W przekazie medialnym każdy element jest w stanie spełniać wiele różnych funkcji, które mogą odpowiadać na różne potrzeby. Na przykład program, którego celem jest dostarczenie informacji, równie dobrze może dla kogoś spełniać funkcję rozrywkową i z tego powodu może być oglądany. Warto dodać, że każda część przekazu medialnego może działać pozytywnie w kwestii adaptacji jednostki do życia w społeczeństwie i tym samym integracji społeczeństwa (eufunkcje), lecz także może utrudniać przystosowanie się jednostki do społeczeństwa, skutkując dezintegracją społeczną (dysfunkcje)[23].

---

[21] D. McQuail, *Teoria komunikowania masowego*, Warszawa 2007, s. 111.

[22] *Ibidem*, s. 111–112.

[23] A. Kozłowska, *Oddziaływanie mass mediów…,* s. 69.

Historia i rozwój internetu

Początki powstawania czegoś na wzór współcześnie rozumianego internetu można datować już na okres zimnej wojny, w którym kluczowy był rozwój nowych technologii. W trakcie rywalizacji Stanów Zjednoczonych z ZSRR rząd amerykański w ramach Departamentu Obrony powołał *Advanced Research Projects Agency* (ARPA). Instytucja ta miała na celu przygotowanie innowacyjnych projektów badawczych w obszarze obronności. W związku z tym, że ARPA nie była dużą instytucją oraz nie posiadała swoich laboratoriów, powierzała badania innym organom, na przykład przemysłowym lub akademickim. Agencja ta od 1962 r. stała się czołowym sponsorem badań w zakresie technik komputerowych na obszarze całych Stanów Zjednoczonych, a dzięki przekazanym grantom dla uniwersytetów była w stanie założyć kilka komputerowych centrów badawczych, m.in. w University of California czy w Carnegie Mellon University[24]. Początkiem lat sześćdziesiątych korporacja RAND, czyli inna amerykańska instytucja działająca w tym obszarze, przystąpiła do badań, które miały na celu stworzyć system komunikacji zdolny przetrwać nawet obszerny atak nuklearny i w konsekwencji pozwolić na utrzymanie komunikacji pomiędzy jednostkami dowódczymi. Udało się to dzięki przygotowaniu technologii *packet-switching*, która w znacznym stopniu powiększyła przepustowość łączy oraz dała możliwość szyfrowania wiadomości[25].

Pierwsza sieć połączonych komputerów powstała w 1969 r. jako projekt finansowany przez agencję ARPA. W jego efekcie kilka wybranych uniwersytetów miało możliwość kontaktowania się pomiędzy sobą na zasadzie *peer-to-peer* (równorzędnie). Sieć ta została nazwana ARPANET, a jej głównym zadaniem była łączność pomiędzy komputerami, które znajdowały się w bardzo dużej odległości od siebie, a dzięki połączeniu były one w stanie wymieniać się zasobami, plikami oraz informacjami. Moment powstania ARPANET można uznać za początek nowej formy funkcjonowania oraz koordynacji działań powiązanych z sieciami komputerowymi[26]. Projekt ARPANET był na swoje czasy bardzo unikatową i skomplikowaną inicjatywą, dlatego praca przy nim wymagała wysoko specjalistycznej wiedzy oraz ogromnego zaangażowania naukowców. Zajmujący się tym projektem informatycy zostali zrzeszeni w grupę badawczą *Network Working Group* (NWG), która miała na celu ujednolicić sposób komunikowania się różnych komputerów. NWG pozwalała nieskrępowanie wymieniać doświadczenia

[24] J. Hofmokl, *Rozwój pola organizacyjnego internetu – dominacja sieciowej formy porządku społecznego*, „Studia Socjologiczne" 2002, nr 4(167), s. 94.

[25] B. Klepacki, A. Walejewska, *Historia powstania i wykorzystanie internetu*, „Ekonomika i Organizacja Logistyki" 2017, nr 2(3), s. 38.

[26] J. Hofmokl, *op. cit.*, s. 94.

i wiedzę pomiędzy informatykami, ponieważ organizacja ta miała charakter niehierarchiczny i otwarty. Nowatorskie standardy funkcjonowania NWG stały się przykładem i ustaliły kierunek rozwoju innych organizacji w stronę nieformalnych metod koordynacji działań, co odegrało dużą rolę w rozwoju internetu. W 1971 r. infrastruktura ARPANET została ukończona i była gotowa do działania. W grupę pierwszych ośrodków, które korzystały z ARPANET, wchodziło 15 węzłów, lecz szybko ilość ta zaczęła wzrastać poprzez przyłączanie się nowych ośrodków, nie tylko związanych bezpośrednio z ARPA[27].

ARPANET w założeniach został skonstruowany przede wszystkim, by sprzyjać pracy naukowców informatyków oraz by umożliwić im wymianę wiedzy oraz doświadczeń pomiędzy różnymi placówkami, dlatego pracownicy nauki byli też pierwszymi użytkownikami ARPANET. W końcówce lat sześćdziesiątych dostęp do sieci i komputerów był bardzo ograniczony, kosztowny i skomplikowany, co więcej, nawet proces dołączenia do sieci i korzystania z niej wymagał bardzo dużej specjalistycznej wiedzy i cierpliwości[28].

Ważnym wydarzeniem w historii ARPANET było stworzenie pierwszego oprogramowania do wysyłania poczty elektronicznej, czyli e-mail, co w dużym stopniu przyczyniło się do zwiększenia się współpracy pomiędzy grupami badawczymi. Powstanie e-maila zmieniło także postrzeganie sieci przez naukowców, ponieważ badacze zauważyli wówczas duży potencjał sieci w zakresie komunikacji międzyludzkiej[29].

W rządowych instytucjach badawczych Stanów Zjednoczonych pracowano również nad możliwym militarnym wykorzystaniem łączności satelitarnej i radiowej w technologii sieciowej. W latach siedemdziesiątych agencja ARPA została przemianowana na *Defense Advanced Research Project Agency* (DARPA) i obsługiwała w tamtym momencie trzy nowe sieci, czyli: ARPANET, SATNET (satelitarna) i PRNET (radiowa), z czego każda działała na odmiennych zasadach[30]. Ówczesny dyrektor DARPA, Robert Kahn, postanowił połączyć trzy sieci pakietowe, umożliwiając hostom komunikację przez różne sieci bez potrzeby znajomości technologii każdej z osobna. To rozwiązanie problemów związanych z funkcjonowaniem „międzysieci" dało początek idei internetu. W 1973 r. dyrektor DARPA Robert Kahn oraz informatyk Vint Cerf opracowali koncepcję *open architecture networking*. Przewidywała ona powstanie szeregu niezależnych sieci, których budowa, technologia i struktura nie byłaby podporządkowana żadnym odgórnym zarządzeniom. Nad projektem *open architecture networking* pracę podjął zespół

[27] *Ibidem*, s. 94–96.
[28] *Ibidem*.
[29] *Ibidem*, s. 97.
[30] *Ibidem*.

specjalistów z różnych międzynarodowych ośrodków związanych z projektowaniem sieci pakietowych, takich jak sieć NPL z Wielkiej Brytanii, francuskie sieci badawcze Cyclades, a także przedstawiciele dostawców usług telekomunikacyjnych z różnych państw, którzy planowali budowę własnych sieci. W projekcie udział wzięli nie tylko specjaliści związani z ARPANET, ale również eksperci z innych dziedzin[31]. Specjaliści ci założyli *International Network Working Group* (INWG). Celem tego gremium było skupienie ekspertów z różnych dziedzin, by uzyskać nieformalne porozumienie i połączyć swoje systemy. INWG nie posiadał formalnych uprawnień do wyznaczania międzynarodowych standardów sieciowych, jednak spotkania i konsultacje członków tej grupy pozwoliły na stworzenie podstawowych założeń współpracy między różnymi sieciami, które stały się fundamentem dalszego rozwoju internetu. Początkowe rozważania dotyczące połączenia różnych sieci ARPANET doprowadziły do polityki nieograniczania różnorodności sieci i opracowania technologii umożliwiającej swobodny przepływ danych między nimi. Te założenia były odzwierciedleniem filozofii twórców idei sieci, którzy postrzegali je jako narzędzie pozwalające na łączenie odległych i różniących się od siebie instytucji i osób[32]. Rozwiązaniem, które pozwoliło na spełnienie wymagań dotyczących połączenia różnych sieci, okazał się jednolity protokół transmisji danych TCP (*Transmission Control Protocol*). Wprowadzony został on do użytku w 1973 r. podczas seminarium zorganizowanym na Uniwersytecie Stanford przez Vinta Cerfa. Po pierwszych testach zdecydowano się na oddzielenie protokołu IP (*Internet Protocol*) od TCP, który odpowiadał za adresowanie pakietów danych. Wykorzystanie technologii protokołu TCP/IP okazało się sukcesem i umożliwiło koordynację działań w sieci. Wybór tej technologii zapadł w sposób oddolny, a kryteriami decydującymi była chęć zapewnienia równych szans dla różnych sieci. Przekonanie twórców sieci o konieczności stworzenia systemu łatwego w obsłudze, przy jednoczesnym zminimalizowaniu przejść między sieciami, było główną motywacją do opracowania otwartego protokołu[33]. Mimo iż decyzje dotyczące działania i kształtu połączonych sieci komputerowych były podejmowane głównie przez specjalistów, projekt formalnie podlegał instytucjom rządowym USA, które skupiały się głównie na zastosowaniach wojskowych sieci, nie widząc potrzeby rozwijania cywilnych zastosowań komunikacyjnych. Dodatkowo szybkie zdobywanie popularności idei sieci groziło utratą kontroli nad projektem. W 1975 r., w celu zwiększenia nadzoru nad wojskowymi sieciami, ARPANET został przejęty przez *Defense Communications Agency* (DCA), czego konsekwencją było znaczące ograniczenie

[31] *Ibidem*, s. 97–98.
[32] *Ibidem*.
[33] *Ibidem*.

dostępu do sieci, co paradoksalnie bardzo przyśpieszyło wyodrębnienie się cywilnego internetu[34].

W latach osiemdziesiątych XX w. powstała nowa sieć, czyli NSFNET, która była wyposażona w o wiele szybsze łącza w porównaniu z już przestarzałą siecią ARPANET. Sieć NSFNET stała się podstawą, do której podłączano mniejsze sieci poszczególnych uczelni, w tym słynną sieć ARPANET. NSFNET przyciągał również uwagę innych krajów, które zaczynały budować swoje własne sieci szkieletowe na wzór tych z USA (Francja, Kanada, kraje skandynawskie). W związku z byciem przestarzałą siecią ARPANET 28 lutego 1990 r. została całkowicie zastąpiona przez NSFNET[35].

Oddolne tworzenie sieci lokalnych, czyli LAN (*Local Area Networks*), było jednym z ważniejszych wydarzeń w historii powstawania internetu. W związku z rosnącą popularnością pierwszych komputerów osobistych (PC – *Personal Computer*) pojawiło się zapotrzebowanie na budowanie sieci wokół ośrodków akademickich, dlatego studenci i badacze z różnych uczelni zaczęli podejmować próby stworzenia własnych sieci, które były niezależne od inicjatyw państwowych[36]. Czas, w którym rozwijał się ARPANET, powstawał NSFNET oraz tworzyły się oddolnie sieci lokalne, można uznać za początek rozwoju internetu. Był to okres, w którym różne podmioty organizacyjne i indywidualni uczestnicy angażowali się w działania dotyczące nowej przestrzeni społecznej, jaką stanowił internet. Nie tylko należało ją zagospodarować, ale przede wszystkim ukształtować tak, by spełniała potrzeby i oczekiwania użytkowników[37].

Lata dziewięćdziesiąte XX w. były okresem niezwykle dynamicznego rozwoju internetu. W tym czasie pojawiło się narzędzie WAIS (*Wide Areas Information Serves*), umożliwiające indeksowanie i wyszukiwanie informacji w internecie. W tym okresie powstały również kluczowe elementy internetu, takie jak *World Wide Web* (WWW) i HTML, które znacznie ułatwiły korzystanie z sieci. W ciągu kilku następnych lat internet zaczął rozwijać się w bardzo szybkim tempie, bardzo rozszerzając swój zasięg[38].

Ważnym do odnotowania wydarzeniem w historii internetu był także gwałtowny rozwój usług sieciowych bezprzewodowych. W 2003 r. jednym z najważniejszych kierunków kształtujących rynek ICT było stworzenie urządzeń do odbioru sygnału bezprzewodowego. W tym roku technologia Wi-Fi przyniosła zyski rzędu 1,7 mld dolarów.

---

[34] J. Hofmokl, *Internet jako nowe dobro wspólne*, Warszawa 2009, s. 43–44.

[35] *Ibidem*.

[36] *Ibidem*.

[37] *Ibidem*, s. 45.

[38] B. Klepacki, A. Walejewska, *Historia powstania*…, s. 40.

Następna generacja internetu, czyli Web 2.0, pojawiła się w 2004 r. i w przeciwieństwie do Web 1.0, czyli pierwszej wersji internetu, która umożliwiała tylko odczyt stron internetowych, dawała możliwość zaistnienia dynamicznej zawartości. Użytkownicy od tego momentu mogli w łatwy sposób komunikować się ze sobą i tworzyć treści. Na ten okres przypada pojawienie się pierwszych portali społecznościowych oraz smartfonów. Natomiast Web 3.0, który jest uważany za kolejne stadium internetu, powstało w roku 2014, kiedy zaczęto tworzyć pierwsze kryptowaluty oparte na technologii blockchain. Centralnym pojęciem jest tu decentralizacja, która pozwala na transakcje między użytkownikami internetu bez pośredników, co eliminuje wpływ podmiotów kontrolnych i umożliwia przechowywanie informacji na rozproszonym rejestrze[39].

Internet jako rezerwuar informacji i medium totalne

W dzisiejszym świecie internet stanowi bez wątpienia jedno z najważniejszych źródeł informacji. Z jednej strony dostępność szerokiego wachlarza różnorodnych danych i treści jest niezwykle imponująca. Z drugiej strony jednak pojawia się pytanie o wiarygodność tych informacji i o to, jakie kryteria należy stosować, by je odróżnić od fałszywych. Właśnie dlatego internet jest określany jako medium totalne, ponieważ wprowadza do naszego życia nowe możliwości, ale także nowe wyzwania i zagrożenia. Dla wielu jest głównym i jedynym źródłem informacji na temat bieżących wydarzeń politycznych czy ekonomicznych, lecz także aspiracji i szeroko pojętego stylu życia. Poglądy w nim eksponowane znacząco wpływają również na światopogląd odbiorców (zwłaszcza młodszej ich części), wyraźnie wskazując na idee, które powinny być dla nich ważne i realizowane. Internet jest nie tylko narzędziem do przekazywania informacji, ale stanowi integralną część codziennego życia, obejmując różne dziedziny, takie jak komunikacja, rozrywka, edukacja, biznes i polityka. W tym sensie można powiedzieć, że internet jest medium totalnym, ponieważ jego wpływ na nasze życie jest niezwykle szeroki i dotyka wielu aspektów codzienności.

Internet jest unikalnym narzędziem komunikacji, które różni się od tradycyjnych mediów. Łączy on w sobie cechy nośnika danych i informacji oraz narzędzia do komunikacji zarówno indywidualnej, jak i masowej. Dlatego też trudno uznać, że jest on tylko kolejnym medium, obok prasy, radia i telewizji. Zamiast tego można uznać, że jest on środowiskiem medialnym, które ulega ciągłym zmianom. Wpływa

[39] D. Ashmore, *A Brief History of Web 3.0*, https://www.forbes.com/advisor/investing/cryptocurrency/what-is-web-3-0/ [dostęp: 20.04.2024].

na relacje międzyludzkie i kształt dziennikarstwa, a także na wiele innych aspektów funkcjonowania społeczeństwa[40].

Encyklopedia PWN definiuje środki masowego przekazu, czyli mass media, jako: „urządzenia i instytucje, za pomocą których przesyłane są treści do bardzo licznej i zróżnicowanej publiczności; prasa, radio, telewizja, także film (kino), książki (popularne), nagrania muzyczne (płyty, kasety) oraz tzw. nowe media: magnetowid, odtwarzacz DVD, nagrania filmowe (kasety, DVD), telegazeta, telewizja satelitarna, kablowa, gry komputerowe, Internet (komputer)[41]". Wiele publikacji, jak i przytoczona encyklopedia, przy definicji mass mediów wymienia prasę, radio, telewizję i internet, stawiając je na równi, jednakże niektórzy uważają, że internet jest czymś zupełnie innym niż „tradycyjne" media i powinien być traktowany oddzielnie w związku z przynależnymi mu cechami[42]. Według M. Robaka traktowanie internetu jako kolejnego medium masowego jest powszechnym błędem, zwanym „błędem medialnym". Robak argumentuje, że chociaż taki podział wydaje się właściwy z punktu widzenia medioznawczego, to jest on niepełny. Internet jest znacznie bardziej zróżnicowany niż tradycyjne media i łączy komunikację masową z indywidualną. Z tego powodu koncepcja „sieci społecznej" jest lepiej dopasowana do opisu internetu niż tradycyjne pojęcie medium, gdzie istnieje aktywny nadawca i bierny odbiorca. Internauta natomiast jest aktywnym użytkownikiem i nie może być traktowany jedynie jako bierny odbiorca[43]. Tim Bernes-Lee, jeden z twórców internetu, a także wielu innych ekspertów, twierdzi, że internet ma strukturę fraktalną i że ruch w internecie można opisać za pomocą teorii fraktali. Paweł Płaneta uważa, że „fenomen internetu polega na tym, że jest on złożoną chaotyczną strukturą, rozwijającą się w niezwykły sposób. […] Internet jest bowiem układem deterministycznym, który zachowuje się w sposób nieregularny, a zachowanie zarówno całego układu, jak i jego części, można wyjaśniać w ramach teorii chaosu deterministycznego, która opisuje nieliniowe zachowania systemów dynamicznych"[44]. W wymiarze społecznym ta fraktalna teoria internetu przejawia się w chaotycznej konfiguracji różnych dyskursów, które oddziałują globalnie. Niektórzy twierdzą nawet, że słowo „internet" odnosi się bardziej do całego świata połączonych danych niż do

[40] A. Adamski, *Media w analogowym i cyfrowym świecie. Wpływ cyfrowej rewolucji na rekonfigurację komunikacji społecznej*, Warszawa 2012, s. 78.

[41] *Środki masowego przekazu* [w:] „Encyklopedia PWN", https://encyklopedia.pwn.pl/encyklopedia/mass%20 media.html [dostęp: 20.04.2024].

[42] A. Adamski, *op. cit.*, s. 78.

[43] M. Robak, *Internet – od nowego medium do sieci społecznej* [w:] *Internet a relacje międzyludzkie*, red. E. Laskowska, M. Kuciński, Bydgoszcz 2010, s. 13–14, cyt. za: A. Adamski, *op. cit.*, s. 81.

[44] P. Płaneta, *Chaos w globalnej sieci perswazji*, „Zeszyty Prasoznawcze" 2002, nr 3–4(171–172), s. 61, cyt. za: A. Adamski, *op. cit.*, s. 82–83.

fizycznej infrastruktury. Dlatego definiowanie globalnej sieci „powinno obejmować połączone ze sobą sieci (*network of networks*), oparte na protokołach komunikacyjnych (TCP/IP), społeczność (*community of people*), która się tą siecią posługuje oraz zbiór dostępnych zasobów, które znajdują się w tej sieci”[45].

Internet posiada wiele właściwości, które go wyróżniają od innych środków przekazu. Jedną z nich jest interaktywność, która może przebiegać na trzech poziomach: między użytkownikami sieci, między użytkownikiem a twórcą serwisu oraz między użytkownikiem a medium[46]. Interaktywność ta ujawnia się w kilku wymiarach:

- przestrzenności (rozumianej jako możliwość nawiązania komunikacji wielostronnej);
- czasowości (zoperacjonalizowanej poprzez potencjalność tworzenia i otrzymywania wiadomości w optymalnym dla siebie czasie);
- intelektualności (oznaczającej rozumienie znaczeń i kontekstów działań uczestników interakcji)[47].

Kolejnymi cechami internetu są: multimedialny charakter i globalny zasięg. Można zauważyć także, że jest jednocześnie medium masowym i narzędziem do bezpośredniej komunikacji pomiędzy jednostkami. Jego zaletami są elastyczność, szybkość reakcji, niski koszt przesyłu oraz wymaganie od użytkowników większej aktywności[48].

Internet jest często określany jako „metamedium”, co wskazuje na jego zdolność do wchłaniania innych mediów. Z jednej strony internet jest miejscem, w którym można dokonywać niezapośredniczonej komunikacji interpersonalnej, z drugiej zaś – łączy w sobie cechy technicznie zapośredniczonej komunikacji, takiej jak telefonia. Poza tym wiele instytucji kultury, takich jak muzea, zaczyna oferować swoje usługi w formie wirtualnej, co może być przykładem internetu jako rezerwuaru informacji. Internet także absorbuje media masowe, takie jak radio, prasa czy telewizja, umożliwiając ich personalizację i interaktywizację. W ten sposób wchłania on komunikację masową, instytucjonalną i interpersonalną. Może być uważany za „metamedium”, ponieważ pozwala na tworzenie i dostarczanie mediów o różnorodnych własnościach. Jest źródłem gazet, radia, telewizji i umożliwia, zarówno w czasie rzeczywistym, jak i asynchronicznie, komunikację z innymi ludźmi, która może przybierać różne formy[49]. Jak zauważa Mirosław Filiciak: „kolejne media zostają zawłaszczone przez metamedium internetu, oferujące natychmiastowy dostęp i możliwość personalizacji strumienia informacyjno-rozrywkowego.

[45] *Ibidem*.

[46] *Ibidem*, s. 84.

[47] M. Szpunar, *Nowe – stare medium. Internet między tworzeniem nowych modeli komunikacyjnych a reprodukowaniem schematów komunikowania masowego*, Warszawa 2012, s. 61.

[48] A. Adamski, *Media w analogowym*…, s. 84.

[49] *Ibidem*, s. 85.

Internet można określić mianem metamedium, bo nie stanowi odrębnego środka przekazu, ale też częściowo zawłaszcza inne media, stając się kanałem przekazu treści z prasy, radia i telewizji”[50]. Zjawisko to prowadzi do „syndromu wyposażonego użytkownika mediów”. W naszych domach pojawiają się coraz to nowsze urządzenia audiowizualne i komputery, jednak ich nadmiar sprawia, że mamy coraz mniej czasu na korzystanie z każdego z nich. W tym kontekście komputer czy smartfon z dostępem do internetu umożliwiają dostęp do wszystkich innych mediów i stają się poważnym konkurentem dla nich, a czasem nawet monopolizuje naszą dostępność do rozrywki i informacji[51].

Podsumowując, internet jest obecnie niezastąpioną platformą komunikacji, która charakteryzuje się globalnym zasięgiem i błyskawicznym przesłaniem informacji. Można zauważyć, że komunikacja przez internet może być skierowana do pojedynczych osób, grup lub szerokiego (nawet globalnego) grona odbiorców. W niektórych przypadkach internet jest źródłem przekazu, w innych pełni funkcję uzupełniającą lub równoległą. Jest nie tylko medium, ale również nową przestrzenią społeczną, której głównym celem jest komunikacja[52].

Specyfika przekazów internetowych

Internet to stosunkowo nowe środowisko komunikacyjne, które opiera się na globalnym systemie połączonych sieci komputerowych. Ma ono wyjątkowy sposób przekazywania i wymiany informacji poprzez medium elektroniczne, co wymaga uwzględnienia faktu, że proces ten odbywa się zarówno na płaszczyźnie ludzkiej, jak i komputerowej (technicznej), która wymaga kodowania i dekodowania cyfrowego. Komunikacja w internecie jest procesem złożonym, ponieważ wymaga dialogu i wzajemnego zrozumienia zarówno między ludźmi, jak i między komputerami[53].

Aby wykazać specyfikę przekazów internetowych, należy zacząć od opisania języka, który wykorzystuje się w obrębie danego medium. Istnieje wyraźna zależność między charakterem środka przekazu a samym przekazem, ponieważ właściwości danego medium oraz specyfika uczestników procesu komunikacji wprost wpływają na sposób, w jaki są odbierani i przetwarzani. To oznacza, że rodzaj użytego medium ma wpływ na to, jak treść jest przekazywana i odbierana

[50] M. Filiciak, *Internet – społeczne metamedium* [w:] *Media audiowizualne*, red. W. Godzic, Warszawa 2010, s. 105, cyt. za: A. Adamski, *Media w analogowym…*, s. 85.

[51] A. Adamski, *op. cit.*, s. 85–86.

[52] *Ibidem*, s. 83.

[53] A. Siwiec, *Pseudonimy internetowe vel nicki – charakterystyka onomastyczna i uzus*, „Roczniki Humanistyczne” 2014, nr 62(6), s. 101–102.

przez odbiorców, a także na charakter samej treści[54]. Tomasz Goban-Klas, opisując środki przekazów, zaznacza, że: „Tym bardziej w zwykłym, codziennym procesie komunikowania zawarty jest znak i jego materialny nośnik, czyli środek komunikowania, inaczej medium. […] Medium może być:

- język (w sensie języka naturalnego) jako środek porozumiewania się (w danej społeczności);
- znaki językowe lub wszelkie systemy znaków (słowo mówione, gest, mimika, obraz);
- kody, które są oparte na konwencjach i pozwalają konstruować przekazy (alfabet, kod Morse'a, sygnalizacja);
- nośniki sygnałów (jak wibracje powietrza, fale świetlne, a także materiały, na których znaki zostały utrwalone, jak papier, taśma filmowa, płyta gramofonowa);
- instrumenty pozwalające na powielanie, transmisję lub odbiór przekazu (prasa drukarska, radiostacja, odbiornik radiowy czy telewizyjny);
- instytucje, które tworzą przekazy (np. prasa, radio, telewizja)"[55].

Według tej klasyfikacji jest jasne, że komunikacja w sieciach komputerowych, a szczególnie w internecie, ma charakter „intermedialny". Można również uznać, że internet jest rodzajem „supermedium", ponieważ może służyć jako medium dla wszystkich wymienionych rodzajów trwałych i nietrwałych mediów. Oznacza to, że umożliwia przekazywanie informacji w różnych formach, takich jak tekst, dźwięk, wideo, grafika itp., co czyni go wszechstronnym narzędziem komunikacji[56].

Tabela 1. Porównanie komunikacyjnych właściwości mediów

Medium masowe	**prasa**	**radio**	**telewizja**	**sieć komputerowa**
1	*2*	*3*	*4*	*5*
Zasięg	lokalny (krajowy, regionalny, środowiskowy)	lokalny (krajowy, regionalny, rzadko środowiskowy)	lokalny (krajowy, regionalny) ponadlokalny (w przypadku transmisji satelitarnej)	lokalny, globalny
Liczba odbiorców	ograniczona (lokalnie, językowo, środowiskowo)	ograniczona (lokalnie, językowo, środowiskowo)	ograniczona (lokalnie, językowo, środowiskowo)	ograniczona (językowo lub środowiskowo, lecz tylko w części)

[54] J. Grzenia, *Komunikacja językowa w Internecie*, Warszawa 2006, s. 18.
[55] T. Goban-Klas, *Media i komunikowanie masowe…*, s. 47.
[56] J. Grzenia, *op. cit.*, s. 19.

1	*2*	*3*	*4*	*5*
Nadawca	instytucjonalny	instytucjonalny	instytucjonalny	instytucjonalny, indywidualny
Aktywność odbiorców	niezbyt wysoka	niska	bardzo niska	bardzo wysoka
Stosunek nadawca--odbiorca	nierówność ról	nierówność ról	nierówność ról	równość ról i ich przemienność w akcie komunikacji
Zaprojektowany odbiorca	grupa, środowisko zorientowane tematycznie	grupa	grupa	grupa, jednostka

Źródło: J. Grzenia, *Komunikacja językowa w Internecie*, Warszawa 2006, s. 21.

W kontekście procesu masowej komunikacji internet jest uważany za coś całkowicie nowego i stanowi wyraźną alternatywę dla tradycyjnych mediów masowych. Medium to wyróżnia się swoją specyfiką w porównaniu z innymi środkami komunikacji masowej. Głównymi różnicami pomiędzy mediami tradycyjnymi a internetem jest jego interaktywny charakter. Odbiorca mediów tradycyjnych reprezentuje postawę pasywną i osiadłą, a konsumowanie masowych przekazów jest dla niego elementem codziennego rytuału. Natomiast odbiorca internetowy sam decyduje, jakie treści zamierza konsumować wedle swoich aktualnych upodobań, potrzeb i zainteresowań. Odbiorcy treści w internecie nie są biernymi konsumentami, którzy jedynie otrzymują przekazywaną przez nadawców treść. Zamiast tego są oni aktywnymi uczestnikami procesu komunikacji, którzy mają możliwość interakcji z innymi użytkownikami sieci[57].

Dzięki internetowi tradycyjny jednokierunkowy model komunikacji masowej uległ zmianie na rzecz interaktywności. Ta zmiana wpłynęła również na media tradycyjne, takie jak radio i telewizja, które starały się wprowadzić w swoje przekazy pewne elementy interaktywności na przykład poprzez udostępnianie komentarzy widzów. Wzrost interaktywności mediów przyczynił się do zredukowania dysproporcji statusowej między nadawcą a odbiorcą, co skutkowało „strąceniem z piedestału" nadawcy i tym samym dało odbiorcy większą kontrolę nad odbieraną treścią. Choć nadawca wciąż decyduje o kształcie przekazu, to odbiorca decyduje, czy i kiedy go odbierze oraz w jaki sposób zareaguje na przekaz. Linearność przekazu zostaje zakłócona, a każdy użytkownik internetu tworzy swoją własną przestrzeń treści i indywidualną strategię poruszania się po

[57] M. Juza, *Internet jako nowe medium masowe: szanse, zagrożenia, perspektywy*, „Studia Medioznawcze" 2007, nr 2(29), s. 67–68.

cyberprzestrzeni. Ponadto odbiorcy mogą aktywnie reagować na działania nadawcy i sami wchodzić w rolę nadawcy. Standardy i unifikacja, które były charakterystyczne dla procesu masowej komunikacji, zanikają na rzecz indywidualizacji[58].

Sheizaf Rafaeli zwraca uwagę na pięć cech, które wyróżniają internet w porównaniu z tradycyjnymi mediami masowymi. Po pierwsze, internet jest multimedialny, co oznacza, że może oddziaływać na wiele zmysłów jednocześnie, za pomocą różnych elementów, takich jak tekst, grafika, dźwięk i wirtualna rzeczywistość. Po drugie, jest hipertekstualny, co oznacza, że zamiast linearnego prezentowania treści, umożliwia swobodne przeskakiwanie między nimi i tworzenie nowych. Po trzecie, opiera się na transmisji pakietowej, dzięki czemu informacje są przesyłane różnymi drogami w sieci, bez konieczności decydowania, która droga jest najlepsza, dlatego w przestrzeni internetowej nie ma miejsca dla *gatekeeperów*. Po czwarte, umożliwia komunikację zarówno synchroniczną, jak i asynchroniczną, dzięki czemu informacje są przesyłane w czasie rzeczywistym lub z dużym opóźnieniem. I wreszcie, internet jest interaktywny, a więc pozwala na dialog między nadawcą i odbiorcą, a także umożliwia użytkownikom reagowanie na przekazy i tworzenie własnych treści[59].

Ważną częścią specyfiki komunikacji w internecie było pojawienie się emotikonów. Od czasu, kiedy Scott Fahlmann w 1982 r. jako pierwszy zaproponował użycie na internetowym forum znaku „:-)" jako sposobu na oznaczenie żartu, symbol ten, wraz z wieloma jego modyfikacjami, stał się nieodłącznym elementem komunikacji w sieci. Emotikony są tradycyjnie definiowane jako „znaki utworzone z liter i innych znaków, takich jak kropka, przecinek, dwukropek, średnik, myślnik, służące do wyrażania nastrojów, uczuć i emocji w zwykłych dokumentach tekstowych"[60]. Warto zauważyć, że w zależności od dostępnych możliwości technicznych, emotikony mogą przybierać formę kombinacji znaków interpunkcyjnych lub liter wprowadzanych z klawiatury, a także graficznych obrazków generowanych automatycznie w miejsce wpisanej kombinacji znaków[61]. Emotikony mają znacznie szerszy zakres funkcji niż jedynie wprowadzanie „przeszkadzajek" do tekstu i wymuszanie jego reinterpretacji. Choć najczęściej używane są w prywatnej komunikacji, mają wiele istotnych zastosowań w procesie komunikacji. Podstawową z nich jest funkcja ludyczna, która polega na dodaniu graficznego elementu, aby przełamać monotonię tekstu. Ponadto

[58] *Ibidem*, s. 67–68.

[59] J.E. Newhagen, Sh. Rafeli, *Why communication reasearchers should study the internet: A dialogue,* „Journal of Communication" 1996, nr 46(1) cyt. za: M. Juza, *Internet jako nowe medium masowe*…, s. 69–70.

[60] A. Kapuścińska, *O emotikonach raz jeszcze – na przykładzie emotikonu „XD" w języku polskim*, „Prace Językoznawcze" 2020, nr 22(2), s. 58–59.

[61] *Ibidem*, s. 58–59.

emotikony mogą nadawać „temperaturę" słowom i zdaniom, łagodzić ton przekazu, wyrażać nastawienie nadawcy lub stanowić komentarz do treści. Są również skutecznym narzędziem do skrócenia komunikatu, zastępując nawet złożone zdania. Dodatkowo, dodając elementy parawerbalne do tekstu, takie jak mimika, emotikony nadają mu cechy rozmowy[62]. Oprócz emotikonów w komunikacji internetowej obecne są również specyficzne skróty językowe, słowotwórstwo i wyrażenia znane tylko w zamkniętych grupach, jak np. fandomy. To często krótkie formy wypowiedzi, które powstały w wyniku potrzeby szybkiego przekazu i uproszczenia komunikacji. Skróty językowe, takie jak LOL (śmiech na głos), OMG (o mój Boże) czy BRB (zaraz wracam), są szeroko stosowane w komunikacji tekstowej. Obok skrótów i emotikonów komunikacja internetowa często obejmuje również elementy multimedialne, takie jak nagrania audio czy wideo. Mogą one dodawać dodatkową warstwę ekspresji i umożliwiać lepsze zrozumienie intencji nadawcy[63].

Refleksje końcowe

Kompulsywność w komunikowaniu internetowym to istotna cecha komunikacji. Użytkownicy komunikatorów często odczuwają przymus udzielania natychmiastowych odpowiedzi, śledzenia dyskusji i bycia na bieżąco. To wynika z powszechnej dostępności internetu i narzędzi komunikacyjnych, które umożliwiają natychmiastowe połączenie i wymianę informacji. To zjawisko może prowadzić do ciągłego monitorowania komunikacji i poczucia presji w udzielaniu odpowiedzi w trybie „na żywo", co w konsekwencji może prowadzić do zaburzenia, jakim jest FOMO (*fear of missing out*), które potocznie definiuje się jako „strach przed tym, że inni bawią się bez ciebie", lecz najczęściej cytowaną definicją jest ta proponowana przez Andrew K. Przybylskiego. Według niej FOMO oznacza „wszechogarniający lęk, że inne osoby w danym momencie przeżywają bardzo satysfakcjonujące doświadczenia, w których ja nie uczestniczę"[64]. Współczesna komunikacja internetowa jest zdominowana przez emotikony, specyficzny język, skróty językowe, wyrażenia znane tylko w zamkniętych grupach, a także elementy multimedialne i kompulsywność w komunikowaniu. Te wszystkie czynniki wpływają na wygląd komunikacji oraz specyfikę przekazów internetowych[65].

[62] *Ibidem*, s. 59–60.

[63] *Ibidem*.

[64] *Ibidem*.

[65] A. Jupowicz-Ginalska, J. Jasiewicz, M. Kisilowska, T. Baran, A. Wysocki, *FOMO: Polacy a lęk przed odłączeniem – raport z badań*, Warszawa 2018, s. 6–7.

Podsumowując, w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat w życiu społecznym oraz w komunikowaniu się nastąpiła pewnego typu rewolucja technologiczna. Od początkowych prób, głównie w celach wojskowych, aż do współczesnego internetu, powstało niezmiernie dużo innowacyjnych wynalazków, aplikacji czy algorytmów, z niezliczoną ilością zastosowań, które odmieniły wszystkie dziedziny życia społecznego, kulturowego i gospodarczego. Wraz z rozwojem infrastruktury internet dociera współcześnie w coraz dalsze zakątki globu i zaczyna obejmować prawie całą populację[66]. Dlatego tak ważne jest, by kontynuować badania nad funkcjonowaniem społeczeństwa w cyberprzestrzeni oraz nad wpływem internetu na jednostki, zwłaszcza na dzieci, które dopiero poddawane są procesowi socjalizacji.

Bibliografia

Adamski A., *Media w analogowym i cyfrowym świecie. Wpływ cyfrowej rewolucji na rekonfigurację komunikacji społecznej*, Warszawa 2012.

Filiciak M., *Internet – społeczne metamedium* [w:] *Media audiowizualne*, red. W. Godzic, Warszawa 2010.

Goban-Klas T., *Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu*, Warszawa 2008.

Grzenia J., *Komunikacja językowa w Internecie*, Warszawa 2006.

Guzowski R., *Konwergencja mediów jako naturalne „przejście do przyszłości"* [w:] *Rola informatyki w naukach ekonomicznych i społecznych. Innowacje i implikacje interdyscyplinarne*, red. Z.E. Zieliński, Kielce 2012.

Hofmokl J., *Internet jako nowe dobro wspólne*, Warszawa 2009.

Hofmokl J., *Rozwój pola organizacyjnego internetu – dominacja sieciowej formy porządku społecznego*, „Studia Socjologiczne" 2002, nr 4(167).

Jupowicz-Ginalska A., Jasiewicz J., Kisilowska M., Baran T., Wysocki A., *FOMO: Polacy a lęk przed odłączeniem – raport z badań*, Warszawa 2018.

Juza M., *Internet jako nowe medium masowe: szanse, zagrożenia, perspektywy,* „Studia Medioznawcze" 2007, nr 2(29).

Kapuścińska A., *O emotikonach raz jeszcze – na przykładzie emotikonu „XD" w języku polskim*, „Prace Językoznawcze" 2020, nr 22(2).

Klepacki B., Walejewska A., *Historia powstania i wykorzystanie internetu*, „Ekonomika i Organizacja Logistyki" 2017, nr 2(3).

Kozłowska A., *Oddziaływanie mass mediów*, Warszawa 2006.

Kozłowska A., *Wpływ mediów na życie społeczne* [w:] *Wybrane problemy współczesnego świata w refleksji socjologicznej*, red. E. Firlit, J. Gładys-Jakóbik, Warszawa 2016.

Łęcicki G., *Integracyjna oraz dezintegrująca funkcja mediów w społeczeństwie informacyjnym*, „Kultura – Media – Teologia" 2011, nr 4.

McLuhan M., *Zrozumieć media. Przedłużenie człowieka*, Warszawa 2004.

McQuail D., *Mass Communication Theory. An Introduction*, Sage, London 1994.

McQuail D., *Teoria komunikowania masowego*, Warszawa 2007.

[66] B. Klepacki, A. Walejewska, *Historia powstania…*, s. 46–47.

Mrozowski M., *Media masowe. Władza, rozrywka i biznes*, Warszawa 2001.
Newhagen J.E., Rafeli Sh., *Why communication reasearchers should study the internet: A dialogue*, „Journal of Communication" 1996, nr 46(1).
Oniszczuk Z., *Pojęcie funkcji w badaniach nad społecznym oddziaływaniem prasy*, Kraków 1988.
Płaneta P., *Chaos w globalnej sieci perswazji*, „Zeszyty Prasoznawcze" 2002, nr 3–4(171–172).
Popiołek M., Sroka K., *Bańka filtrująca i świadomość mechanizmów jej funkcjonowania wśród młodzieży – wyniki badania przeprowadzonego wśród gimnazjalistów*, „Zarządzanie Mediami" 2019, nr 7(3).
Robak M., *Internet – od nowego medium do sieci społecznej* [w:] *Internet a relacje międzyludzkie*, red. E. Laskowska, M. Kuciński, Bydgoszcz 2010.
Siwiec A., *Pseudonimy internetowe vel nicki – charakterystyka onomastyczna i uzus*, „Roczniki Humanistyczne" 2014, nr 62(6).
Szpunar M., *Nowe – stare medium. Internet między tworzeniem nowych modeli komunikacyjnych a reprodukowaniem schematów komunikowania masowego*, Warszawa 2012.

Netografia

Ashmore D., *A Brief History of Web 3.0*, https://www.forbes.com/advisor/investing/cryptocurrency/what-is-web-3-0/ [dostęp: 20.04.2024].
Środki masowego przekazu [w:] Encyklopedia PWN, https://encyklopedia.pwn.pl/encyklopedia/mass%20media.html [dostęp: 20.04.2024].

MEDIA AS A CONSTITUTIVE ELEMENT OF MODERN SOCIETIES

Abstract

In the current information age, the internet has emerged as an essential part of life for most young people, revolutionising the ways in which information is obtained, processed and shared. Mass media, especially the internet, plays a key role as a major source of information and communication tool, becoming an integral part of modern societies. Beliefs, views and social behaviour are largely shaped by the media, and the internet, as the main information medium, plays an increasingly important role in forming opinions and perceptions of reality. Access to a wide range of information from a variety of sources enables users to enhance their knowledge, develop practical skills and broaden their cultural and scientific horizons. In addition, the internet as a social platform enables the sharing of opinions, experiences and reflections, which is increasingly intersecting with real life, touching various spheres of everyday life, from work to entertainment and social life.

Keywords: internet, mass media, society, information, communication

MEDIA JAKO KONSTYTUTYWNY ELEMENT WSPÓŁCZESNYCH SPOŁECZEŃSTW

Streszczenie

W obecnej epoce informacji internet wyłonił się jako niezbędny element życia dla większości młodych ludzi, rewolucjonizując sposoby pozyskiwania, przetwarzania i udostępniania informacji.

Media masowe, szczególnie internet, pełnią kluczową rolę jako główne źródło informacji i narzędzie komunikacji, stając się integralnym elementem współczesnych społeczeństw. Przekonania, poglądy i zachowania społeczne są w dużej mierze kształtowane przez media, a internet, jako główne medium informacyjne, odgrywa coraz większą rolę w formowaniu opinii i percepcji rzeczywistości. Dostęp do szerokiej gamy informacji z różnych źródeł umożliwia użytkownikom pogłębianie wiedzy, rozwijanie umiejętności praktycznych oraz poszerzanie horyzontów kulturowych i naukowych. Ponadto internet jako platforma społecznościowa umożliwia dzielenie się opiniami, doświadczeniami i refleksjami, co coraz bardziej przenika się z rzeczywistym życiem, dotykając różnych sfer codzienności, od pracy po rozrywkę i życie społeczne.

Słowa kluczowe: internet, media masowe, społeczeństwo, informacja, komunikacja